

Valērijs Konstantinovs: «Visi amati sākas ar kalēju»

Jana Skrivļa-Čevere

Valērijs Konstantinovs ar sievu Jūliju un jaunākajiem bērniem Jegoru un Kiru

Dzierzūt vuordu kaliejs, vīnys nu pyrmajom asociacejom nūteikti ir vesers, guņs i omota smogums teiri fiziskā nūzeimē. Lai ari myusu dīnuos, kai vysur, nuok paleigā aizvīn jaunuokeys i modernuokeys tehnologiejs, kas dorbu padora relativi vīg-luoku, tok tuos pamata lītys – korstums, dzeļzs i styprys rūkys – aizvīn palykušys namaineigys. Par sovu omotu, juo aktualitati myusu dīnuos, prasmi apvīnuot praktiskumu ar muokslu, aicy-nuoju pastuosteit kalieju Valēriju Konstantinovu, kura radeitī muoksls dorbi radzami na tikai juo dzymtajūs Leivuonūs, bet ari Ludzā, Kruoslovā i daudzvīt cytur.

Pastāstiet nedaudz par sevi un to, kā radās interese par kalēja amatu?

– Esmu vietējais, no Līvāniem, arī mani senči – vecāki, vecvecāki nāk no šīs puses. Savulaik esmu bijis jūrnieks, arī tālbraucējs – pus pasaule izbraukāta.

Kalēju mūsu dzimtā gan nav bijis, bet vectēvs arī bija amatnieks – plēsa akmeņus, būvēja no tiem ēkas, vēl pirms Otrā pasaules kara. Interese par kalēja darbu radās pirms divpadsmit gadiem. Lasīju Andreja Upīša grāmatu «Laikmetu griežos», un tur bija kalējs Mārtiņš. Domāju, kas tas īsti ir – kalējs, sāku meklēt, kur mūsdienās kalēju atrast. Meistars Edgars Vronskis atradās, aizbraucu pie viņa uz darbnīcu, pamēģināju un iepatikās tā lieta. Pamazām no hobbija tas pārvērtās par profesiju un nu jau ir vienīgais darbs un iztikas avots.

Ja hobijs ir kļuvis par darbu, vai atliek laika citiem vaļaspriekiem?

– Mans vaļasprieks tagad ir motocikls, motocikls, motocikls – tas prasa savu laiku. Bet pirmajā vietā tomēr ir bērni, ģimene.

Pastāstiet, kur iespējams šo amatu apgūt, ja radusies interese?

– Es braukāju pie meistara, mācījos sākumā vienreiz nedēļā, iepazīnos ar citiem meistariem. Vēl arī noteikti grāmatas jālasa, tagad internetā ir daudz informācijas, lai gan iesācējiem tajā varētu būt diezgan grūti orientēties, kura ir lietderīga informācija, bet kura nav. Prasmes nāk palēnām, jo būtībā katru dienu iemācies kaut ko jaunu – jaunus paņēmienus, uzzini jaunu informāciju.

Kalēja amats ir tik plašs, ka visu nevar apgūt viena mūža garumā.

Kas ir galvenais, kas nepieciešams, lai kļūtu par kalēju un vai katram tas būs pa spēkam?

– Vēlēšanās ir vajadzīga, galva uz pleciem, lai varētu domāt, iztiktu bez lieka darba. No instrumentiem – lakta, kas var būt jebkāds masīvs metāla gabals, piemēram, sliede. Āmurs un uguns metāla uzkaršanās, gaisa pūtējs ogleņiem – man pašā sākumā tam kalpoja vecais putekļu sūcējs.

Nekas sarežģīts jau nav, tehnoloģijas ir ne gadu desmitiem un gadu simtiem nostrādātas, bet tūkstošgādēm. Grūti pateikt, vai katrs var kļūt par kalēju. Ja cilvēkam ir domas par to, ka, iespējams, varētu apgūt šo amatu, tad vienkārši ir jāpamēģina, un tad jau var domāt – patīk tas vai nepatīk, sanāk vai nesanāk. Ja patīk, bet ar pirmo reizi nesanāk, jāsaprot, ka ar reizi desmito gan jau sanāks. Atliek vien censties un mēģināt.

Kas tad ir kopīgais un atšķirīgais seno laiku un mūsdienu kalēja darbā?

– Mūsdienās mums daudz kas iet palīgā – elektrība, gāze. Strādājot ar gāzi, vairs nevajag ogles, ir tīrāks gaiss darbnīcā, tīrākas rokas.

Tas, kas paliek nemainīgs, ir metāls, tā deformēšana – procesi. Protams, ja pielieto nevis elektrisko metināšanu, bet strādā ar kalēja paņēmieniem – ar kniedēm, stīpām visu savieno –, ir patīkamāk strādāt un darbs izskatās labāks, vērtīgāks.

Vai atceraties pirmo pilnīgi patstāvīgi radīto darbu?

– Pats pirmais, ar ko sākām, kad iegāju pie meistara darbnīcā, bija naglas kalšana. To kaļot, tiek apgūtas trīs svarīgākās operācijas, ir iespēja izjust materiālu, tā plastiku. Pirmajā reizē kādu piecu stundu laikā sanāca astoņas lietojamās naglas, tagad vienai naglai nepieciešamais laiks varētu būt ap minūti. Vecās filmās redzēts, ka darbnīcā, kur kaļ naglas, 12–16 sekundes aiziet katrai – cilvēks sēž un gadiem ilgi kaļ tās naglas no rīta līdz vakaram, un sanāk tas viņam ļoti ātri un skaisti.

Tad bija visādi citi sīkumi – kruķīši, apavu lāpstīņas, bet pirmais, manuprāt, iespaidīgais darbs bija ziedi – divi ziedi, pārlauztas kallas, kuras izkalu māsas un krustdēla, kuri gāja bojā ceļu satiksmes negadījumā, piemiņai.

Kas, jūsuprāt, ir kalējs – mākslinieks vai praktiska darba darītājs?

– Māksla, protams, arī savā ziņā tiek ieguldīta, bet viss ir atkarīgs no tā, kādam jābūt rezultātam. Kad mums iedod konkrētu skici, rasējumu, piemēram, vārtiem – kāda vairs te māksla – skaties centimetrus un milimetrus un taisi, lai atbilst izmēriem.

Bet, ja kāds paprasa uztaisīt kaut ko īpatnēju, piemēram, sēni un saka, lai izdomāju pats, kādu tieši, tad gan manī mostas mākslinieks. Protams, tā ir interesantāk strādāt, ka vari pats kaut ko mainīt. Uztaisi, nepatīk – izgriez un taisi no jauna.

Stereotipiski tas ir īsts vīriešu darbs. Vai zināt arī sievietes kalējas?

– Ir, protams, arī sievietes, arī Latvijā ir daudzas jaunas meitenes, piemēram, Brīvdabas muzejā kalēju studijā «Auseklis». Arī ārzemēs ir sievietes kalējas, kuras tik sarežģītus darbus dabū gatavus, ka man vēl būtu jāpadomā – kā? Un vai vispār es to varētu?

Tagad jau trakā pasaule ir izdzēsusi robežas – kāpēc gan lai sievietes nevarētu darīt vīriešu darbus...

Darbi, kas top, lielākoties ir pasūtījumi vai savas idejas?

– Uz pasūtījumu daru daudz, bet ir cilvēki, ar kuriem gadiem ilgi strādā, un viņi jau paļaujas uz tevi un aicina pašam kaut ko izdomāt. Protams, gadās arī, ka uznāk iedvesma, tad ķeries klāt un pēc dienas vai dažām darbs ir gatavs.

Kovida dēļ nenotika izbraukumi, gadatirgi. Prieks, ka šogad brīvdabā šis un tas notika, tomēr perspektīvas nav spīdošas. Lai arī cilvēki bija sajūsmā par redzēto, labprāt nopirktu kaut ko, bet ziema nāk, jāpadomā par malciņu un visu pārējo. Bet ja kādam rodas vēlme pēc kalta darba, vienmēr var *Facebook* sarakstīties, kā arī *Etsy* veikalā aplūkot piedāvājumu – *ForgedCustomWork*.

Jā, situācija pasaulē nu jau vairākus gadus un šobrīd nav no tām vienkāršākajām...

– Tas kas šobrīd pasaulē notiek, neieklaujas manā sapratnē, dzīve mani nav sagatavojusi kam tādām. Lai gan – no otras puses, iespējams, pēc diviem gadiem domāsim – cik gan jauki dzīvojām tajā 2022. gadā.

Vai ir kādas lietas, kas ir īpaši «modē», pieprasītas?

– Nav tādas modes īsti, parasti pasūta, ko vajag – grila kasti, restes logiem, vārtus. Bija viens brīdis, kad dizaina objektus pilsētas vidē vairāk pasūtīja, tas, protams, bija interesanti. Ir dažādi interesanti darbi radīti – šaha spēle, kas aizceļoja uz Ludzu, stārķītis Līvānu pilsētai 90. gadadienā, kvadracikls ar dzirnakmeņu riteņiem un mašīna Līvānos, soliņi Līvānos, Ludzā un Līksnā, kariete Krāslavā pie Plāteru pils. Interesants projekts bija no metāla izkalts koks, kuru radīt iedvesmoja kļavas gabals. Tā ideja ir, ka pat salktis koks var kalpot par mājokli ļoti daudzām būtnēm – tajā ir ligzda, putniņš, ala, sēnes aug, vaboles rāpo utt.

Tomēr īpaši mīļš man ir Ludzas parkā pie dīķa esošais soliņš romantiskās noskaņās, to man ļoti patika taisīt, iedvesma bija. Lai arī daudz kas pēc tam bijis darīts, bet šis man ir visvairāk pie sirds.

Vai ir kāds sapnis – ko gribētos uzkalst?

– Jā, ir gan. Ir sapnis nedaudz nolikt maliņā visus mākslinieciskos darbus un sadzīves priekšmetus, un pamēģināt kalt ieročus – cirvjus, nažus, tādas lietas. Tur gan atkal daudz kas jauns jāmācās, jāsaprot, viss citādāk, nepieciešams laiks un ieguldījumi darbnīcā. Kaut kas ir mēģināts, bet nevar jau tā vienkārši pamest visus darbus, lai sāktu ko jaunu.

Vai kalēja amats ir populārs mūsdienās?

– Grūti pateikt. Skaidrs gan ir viens, ka mūsdienu jaunatne lielākoties nemīl strādāt fizisku darbu. Bet kalēja darbs ir laukietilpīgs un darba apstākļus grūti nosaukt par komfortabliem.

Kā katram darbam, arī kalēja amatam ir sava garoza: karstums, apdegumi uz rokām, troksnis un vibrācijas. Arī locītavas paliek stīvas – no rīta, kad pamosties, no sākuma skani kā čipsu maiss, kamēr iekrišķīnies.

Un kā ir jūsu ģimenē? Vai amats tiks nodots nākamajai paaudzei?

– Bērnu man ir daudz – divas meitas jau pieaugušas, ir mazbērni, bet jaunākajai meitai ir astoņi gadi, dēlam

«Fotostūrītis» Rēzeknē

Valērijam īpaši mīļš ir romantiskais soliņš Ludzas parkā pie dīķa

Metāla rūķītis priecē PII «Rūķīši» bērms Līvānos

No metāla kalts koks – simbols dzīvības turpinātībai

«Pelnušķītes kariete» pie Krāslavas pils

nupat būs septiņi. Dēls nāk pie manis uz darbnīcu, paklauvē dzelzi – nāksies viņam mācīties, nekur neliksies. Strādās vai nestrādās to darbu, to jau pats domās, bet iemācīties viņam nāksies.

Kas ir tas, kas padara kalēja amatu īpašu starp citiem amatiem?

– Gribu uzsvērt, ka, ja esi iemācījies kalt metālu, tad vari iemācīties faktiski jebkuru no senajiem amatiem. Manuprāt, kalēja amats ir vissarežģītākais no visiem – deformēt metālu ir sarežģītāk, nekā deformēt, piemēram, mālu vai ādu. Katram amatam, protams, ir savas nianšes, savi noslēpumi, bet tik un tā viss sākas ar kalēju, jo visi amatnieki nāk pie kalēja pēc saviem darbarīkiem – vienam vajag kaltni, otram adatu, citam vēl kādu instrumentu.

Ne velti krievu valodā ir teiciens «Кузнец – всем ремеслам отец» – kalējs visiem amatiem tēvs. ▣

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Valērijs Konstantinovs: «Visi amati sākas ar kalēju»» saturu atbild SIA «Vietējā».

MAF
Mediju atbalsta fonds